

Posudek na diplomovou práci

Bataillova L'expérience intérieure jako událost krajnosti lidské existence

Vypracoval: Bc. Adam Šimek

Hned na začátek se cítím povinen poznamenat, že předložená diplomová práce, u níž jsem uveden jako vedoucí (a jako takovou jsme ji skutečně před časem zaregistrovali), byla napsána a odevzdána bez mého vědomí (o jejím odevzdání vím až *ex post* od kolegů). Necítím se tedy nijak odpovědný za její obsah a nemohu nepodotknout, že alespoň drobné upozornění na to, že student odevzdává diplomovou práci, která údajně vzniká pod mým vedením, bych z jeho strany pokládal za jistou elementární zdvořilost.

Nyní k samotné práci. Je avizována jako interpretace Bataillova pojmu vnitřní zkušenosti, který se autor pokouší zasadit do kontextu Bataillova myšlení jako celku, především do jeho antropologie. Takový záměr je dozajista záslužný a některým autorovým konkrétním postřehům nelze upřít pronikavost. Problémem z celkového hlediska nicméně je, že k této kontextualizaci vlastně nedošlo vzhledem k velmi křivolakému a nejasnému postupu, který autor zvolil (k tomu níže).

Skoro celou první polovinu práce (str. 7 – 32) totiž tvoří jakýsi úvod, který nám má podle autora vysvětlit, „kam se situuje tato práce“ (str. 7). Ten obsahuje zajímavé nástřely. Například pojem „svědectví“ jako možný klíč k výkladu vnitřní zkušenosti nebo šťastné vymezení této zkušenosti jako něčeho, co „lze sice sdílet, ale nikoli sdělit“ (oboje hned str. 7), vyvolávají slibná očekávání; nezajímavé není ani uvedení pojmu vnitřní zkušenosti do spojitosti s tematikou psaní a diference (např. str. 11), nemluvě o pojmu alterity (str. 14). Kdyby tyto motivy byly nějak střízlivě rozvedeny, mohlo by jít o pozoruhodnou práci. S postupem času se však autor stále očividněji začíná utápět v repetitivních a monotónních formulacích, jejichž „vycpávkový“ charakter je bohužel zcela zjevný. Bataillova kniha „je zázračná, (...) nebylo třeba ji napsat, ale přesto je zde“ (str. 18); je to kniha „zázračná, protože nezřídka odporuje zákonitostem koherentního diskursu“ (str. 17), atd. Kromě toho autor do úmoru řeší celkem prostý osobní problém, totiž jak o oné knize, potažmo oné zkušenosti psát, když o ní psát vlastně nelze – „jak se tedy máme ve jménu diplomní práce postavit k nutnosti přestat mluvit“ (str. 23). Toto dilema je v bataillovské literatuře – ostatně i u Bataille samotného – dobře známo a není třeba nad ním trávit tolik času, a už vůbec ne mu dávat průchod prostřednictvím patetických a stylisticky nevhodných formulací, již je v práci skutečně přespočet (dále cituji jen zlomek z nich): „Tato fascinující, ‚zázračná‘ kniha (...), musím to s nelibostí přiznat, nemůže být bez nepřijatelných zjednodušení a opominutí představena v jediné diplomní práci“ (str. 7); jedná se o „enormní záležitost“ (tamt.); „možná namítnete, že taková kniha je nevyhnutelně paskvilem myšlení“ (str. 13); „(...) ještě jednou musíme poprosit o vytrvalost při čtení nepřilíš podložených tezí“ (str. 19); „nastoupený projekt (...) se zdá být nad síly bezmocného studenta filosofie“ (str. 24); „půjde tedy o filosofické loupežné tažení napříč Bataillovými texty“ (str. 30) atd. atd. Proklamace o vlastní bezmoci tváří v tvář „enormnímu“ tématu naproti tomu kontrastují s formulacemi, které jsou minimálně sebevědomé: „filosofie (...) je snahou poznávat, pokusit dobrat se uchopitelného, jasného a v řeči artikulovaného smyslu“ (str. 25 – znám spoustu filosofů, kteří to nedělají); o Gernerchakovi, autorovi studie *The Sunday of the Negative*, autor neváhá prohlásit, že „Gernerchak je dobrá duše mající dobrou vůli“ (str. 28 – takové výroky patří do bulvárního tisku, ne do diplomové práce). A to nemluví o výkřicích typu „Vskutku skvělé, jak rychle bychom byli hotovi s *filosofickou* diplomní prací, která by byla *religiózní* odpovědí!“ (str. 23) nebo pro změnu „Vskutku skvělé! Máme zemřít, zaniknout, ale tak, že se máme porodit“ (str. 36). Co je na obojím skvělého, nevím. Celá úvodní část je zakončena enigmatickou větou „Člověk čeká“ (str. 32 – na co?). Tyto formulace a tento obecný,

navzdory deklarované skromnosti velmi sebestředný tón velkou měrou diskreditují ony zajímavé, ale veskrze fragmentární náběhy, o nichž byla řeč výše.

Následující intermezzo je konečně věnováno – s pomocí citátů z vlastního Bataillova textu – pokusu o nějakou definici vnitřní zkušenosti (str. 33 – 37); tato partie mimochodem bůhvíproč končí větou „Je třeba začít *filosofovat* a válka teprve začíná“ (znamená to, že autor doposud nefilosofoval?). Načež se přejde k Bataillově antropologii, kde se východiskem stává především spis *Teorie náboženství*. Tuto část pokládám za zdařilejší, protože střízlivější, a to i přesto (nebo možná právě proto), že se netýká vlastního pojmu vnitřní zkušenosti. Vcelku instruktivně se zde tematizuje pojem člověka jakožto „události emergence sebevědomí v šíleném dění světa“ (str. 40), a to očividně se zřetelem k Bataillově hegelovsko-kojevovské inspiraci (ostatně přímo tematizované na str. 45 – 53).

Zde skutečně začínáme tušit, jakým směrem se autor může (nebo snad dokonce i chce) vydat. Začínají se mu slibně rýsovat siločáry Bataillovy antropologie, kterou, jak se zdá, lze skutečně usouvztažnit s pojmem vnitřní zkušenosti, takže bataillovské myšlení se začíná jevit jako něco mnohem koherentnějšího, než bychom měli tendenci se domnívat: bataillovské vymezení lidství (spjaté s pojmy neúčelnosti, svrchovanosti, smrti, nebo s tím, co Bataille ve *Svrchovanosti* označuje lakonickým pojmem NIC), se skutečně zdá sdílet ústřední charakteristiky s vnitřní zkušeností (neboť ta se na jisté rovině vyznačuje vším právě uvedeným). A stálo by jistě za to blíže tematizovat, jakou pozici v rámci takto vymezeného lidství vnitřní zkušenost u Bataille zaujímá nebo má zaujímat: zajisté se jeví jako „událost krajnosti lidské existence“, jak autor tvrdí v titulu své práce, ale Bataille nás, zdá se, zanechává v nejistotě ohledně toho, zda tato krajnost je nejvlastnější realizací lidství, nebo naopak něčím, kde lidství končí, nebo paradoxně obojím. Na tyto otázky by se dala hledat odpověď a ukázalo by se snad, že slovo *systém* v Bataillově slavném vymezení vlastního myslitelského projektu („nezavršený systém nevědění“) je třeba vzít skutečně vážně, neboť Bataillovo tázání po lidství není prosto jistého systematického aspektu. Jenže toto usouvztažnění je právě tím, co autor nakonec neudělá, a tím jaksi padají všechny úvodní proklamace. Poté, co autor „získal základní figuru *lidství* u Bataille“ (str. 73), se totiž k pojmu vnitřní zkušenosti už vůbec nevrátí a nabídne nám pouze stručný závěr, ve kterém nám jen jakoby mimochodem sděluje, co ještě by se dalšího dalo dělat. Díky tomu celá práce jednoduše nedostala vytčenému cíli, a to pokládám za její největší nedostatek (kromě její dosti nesympatické stylistické výstřednosti). Po sáhodlouhém úvodu čtenář prošel kus cesty po krajinách Bataillovy antropologie, načež celý text zcela jednoduše končí (nebo ústí v NIC, máme-li parafrázovat Bataille), aniž zjistíme, kam jsme vlastně šli. Jedná se spíše o jakýsi polotovar než o koherentní a přesvědčivý text. Jakkoli tedy autorovu záměru nelze upřít originalitu, tento záměr došel jen velmi kusého naplnění – nevíme nic o tom, *jaké* místo tedy vnitřní zkušenost v Bataillově antropologii zaujímá a jaký zde má status.

Práci navrhuji hodnotit jako **dobrou**.

Praha, 30. 8. 2019 Josef Fulka